

مبانی نظری ارزیابی و کاربرد

آزمون‌های روانی و تربیتی

شامل آزمون‌های هوش، پیشرفت تحصیلی و شخصیت

دکتر محسن شکوهی یکتا

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

اکرم پرند

عضو هیأت علمی پژوهشکده روان شناسی استاد روزبه

شکوهی یکتا محسن

آزمون‌های روانی و تربیتی: مبانی نظری، ارزیابی و کاربرد شامل
آزمون‌های هوش، پیشرفت تحصیلی و شخصیت/ محسن شکوهی یکتا،
اکرم پرنده - تهران: تیمورزاده طبیب، ۱۳۸۵
۴۹۶ ص.

ISBN 964-420-191-4

بها با جلد هارد: ۶۵۰۰۰ ریال، بها با جلد شومیز: ۵۵۰۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

کتابخانه: ص. ۴۵۶ - ۴۲۵

۱. روان سنجی، ۲. آزمون‌های هوش، ۳. روش‌شناسی - آزمون‌ها

و تمرین‌ها، الف. پرنده، اکرم، ب. عنوان

۴. اشن/ BFC۹

کتابخانه ملی ایران

۱۵/۱۵۱۹۵

۸۴-۳۵۴۸

نام کتاب: آزمون‌های روانی و تربیتی - مبانی نظری، ارزیابی و کاربرد

شامل آزمون‌های هوش، پیشرفت تحصیلی و شخصیت

تألیف: دکتر محسن شکوهی یکتا - اکرم پرنده

ویراستار علمی: دکتر محمد رضایی

ویراستار ادبی: الفسانه حجتی - الف فریدونزاده

ناشر: مؤسسه فرهنگی انتشاراتی تیمورزاده - نشر طبیب

حروف نگاری و صفحه آرایی: پروین عینی

طرح جلد: رامین خلیج

نوبت چاپ: اول - ۱۳۸۵

شمارگان: ۱۵۰۰ جلد

لیتوگرافی: سینا

چاپ و صحافی: سامان

بها با جلد هارد: ۶۵۰۰ تومان

بها با جلد شومیز: ۵۵۰۰ تومان

دفتر مرکزی (اداری): خیابان کریم‌خان زند - نبش میرزای شیرازی - شماره ۱۶۵ - طبقه سوم شرقی

کدپستی ۱۵۹۲۹ - تلفن: ۹۰ ۹۰ ۸۸۸ (خط) - دورنگار: ۹۸ ۹۸ ۸۸۸۰

کتاب‌فروشی مرکزی: میدان ۷ تیر - ابتدای خیابان قائم مقام فرحانی - شماره ۵ - کدپستی ۱۵۸۹۹

تلفن: ۹۰ ۹۰ ۸۸۳۲ (خط) - دورنگار: ۸۳ ۸۳ ۸۸۳۳

کتاب‌فروشی شماره ۱: بلوار کشاورز - خیابان ۱۶ آذر (۵۰ متر پایین‌تر از بلوار کشاورز) - ساختمان ۱۱۲

کدپستی ۱۴۱۷۹ - تلفن: ۱۲ ۱۱ ۸۸۹۵ (خط) - دورنگار: ۱۲ ۱۱ ۸۸۹۷

WWW.teimourzadeh.com
E-mail: info@teimourzadeh.com

شابک ۴-۱۹۱-۴۲۰-۹۶۴
ISBN 964-420-191-4

چکیده فهرست مطالب

۲۳.....	پیشگفتار
۳۷.....	فصل ۱- مفاهیم بنیادی ارزیابی
۵۹.....	فصل ۲- مفاهیم آماری ارزیابی
۸۹.....	فصل ۳- روش‌های ارزیابی
۱۱۱.....	فصل ۴- مشاهده
۱۳۱.....	فصل ۵- ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی
۱۴۵.....	فصل ۶- پورت فولیو (ارائه نمونه فعالیت‌ها)
۱۵۷.....	فصل ۷- ارزیابی هوش
۱۷۳.....	فصل ۸- آزمون‌های انفرادی هوش
۲۱۷.....	فصل ۹- آزمون‌های گروهی هوش
۲۳۵.....	فصل ۱۰- ارزیابی رفتار سازشی
۲۵۱.....	فصل ۱۱- ارزیابی مشکلات رفتاری
۲۸۵.....	فصل ۱۲- ارزیابی شخصیت
۳۰۵.....	فصل ۱۳- ارزیابی پیشرفت تحصیلی
۳۲۷.....	فصل ۱۴- ارزیابی خواندن
۳۳۹.....	فصل ۱۵- ارزیابی ریاضی
۳۴۷.....	فصل ۱۶- ارزیابی زبان نوشتاری و شفاهی
۳۶۱.....	فصل ۱۷- ارزیابی مهارت‌های حسی - حرکتی
۳۸۱.....	فصل ۱۸- ارزیابی مهارت‌های ادراکی - حرکتی
۳۹۳.....	فصل ۱۹- ارزیابی کودک نوپا
۴۱۵.....	فصل ۲۰- گزارش نویسی
۴۲۵.....	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
۴۴۱.....	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
۴۵۷.....	واژه‌یاب
۴۷۳.....	منابع

فهرست مطالب

فهرست مطالب

۲۳	پیشگفتار
۳۷	فصل ۱- مفاهیم بنیادی ارزیابی
۳۷	ارزیابی چیست؟
۳۹	آزمونگری
۴۰	مفروضه‌های ارزیابی
۴۸	هدف‌های ارزیابی
۴۹	تصمیم‌های کلاسی قبل از ارجاع
۵۰	ارجاع به گروه متخصصان
۵۱	تدارک کمک‌های مداخله‌ای
۵۱	تصمیم در مورد تعیین نوع مشکل
۵۳	تصمیم در مورد ارجاع
۵۴	تصمیم در مورد نیازهای ویژه
۵۵	تصمیم‌های کلاسی بعد از تشخیص
۵۶	تصمیم در مورد بافت آموزشی
۵۷	ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۵۷	ارزشیابی برنامه
۵۹	فصل ۲- مفاهیم آماری ارزیابی
۵۹	مقیاس‌های اندازه‌گیری
۵۹	مقیاس اسمی
۶۰	مقیاس رتبه‌ای
۶۰	مقیاس فاصله‌ای
۶۰	مقیاس نسبی
۶۰	توزیع فراوانی
۶۱	اندازه‌های گرایش مرکزی
۶۲	میانگین
۶۲	میانه
۶۲	نما
۶۳	شاخص‌های پراکندگی
۶۳	دامنه

۶۴	واریانس
۶۵	انحراف معیار
۶۵	منحنی بهنجار
۶۶	چولگی
۶۷	همبستگی
۶۸	نمره گذاری و مفاهیم مربوط به آن
۶۸	محاسبه سن تقویمی
۶۹	نمره های خام
۷۰	رتبه درصدی
۷۱	نمره های تراز شده
۷۳	قابلیت اعتماد
۷۳	ضریب قابلیت اعتماد
۷۴	باز آزمایی
۷۴	دو نیمه کردن یا همسانی درونی
۷۵	میزان توافق نمره گذاران
۷۵	فرم های موازی
۷۶	عوامل مؤثر بر قابلیت اعتماد
۷۷	خطای معیار اندازه گیری
۷۸	روایی
۷۸	روایی محتوا
۷۹	روایی سازه
۸۰	روایی وابسته به ملاک
۸۱	هنجارها
۸۲	ویژگی ها و تجربه های گروه هنجار
۸۵	روش های نمونه گیری
۸۶	تعداد آزمودنی ها
۸۷	مدت زمان اعتبار هنجارها
۸۷	کاربرد درست هنجارها
۸۹	فصل ۳- روش های ارزیابی
۸۹	تفاوت های ارزیابی رسمی و غیر رسمی
۹۱	آزمون های هنجار مرجع

۹۱	روش‌های ارزیابی غیر رسمی
۹۲	تحلیل تکلیف
۹۴	تحلیل نمونه کار
۹۵	سیاهه‌ها
۹۶	مقیاس‌های درجه‌بندی
۹۸	پرسش‌نامه
۹۹	مصاحبه
۹۹	آزمون‌های ملاک مرجع
۱۰۰	اصول تهیه آزمون
۱۰۱	مراحل تهیه آزمون
۱۰۳	آزمون‌های معلم ساخته
۱۰۴	هدف‌های ارزیابی معلم
۱۰۵	مزیت آزمون‌های معلم ساخته
۱۰۶	روش تهیه آزمون‌های معلم ساخته
۱۰۷	انواع پرسش‌ها
۱۰۷	پرسش‌های چند گزینه‌ای
۱۰۸	پرسش‌های جورکردنی
۱۰۸	پرسش‌های صحیح - غلط
۱۰۹	پرسش‌های باز پاسخ
۱۱۱	فصل ۴- مشاهده
۱۱۲	مشاهده غیر رسمی
۱۱۴	اهداف مشاهده
۱۱۴	الگوی مشاهده
۱۱۶	روش‌های ثبت داده‌ها
۱۱۷	ثبت وقایع
۱۱۸	ثبت دوام رفتار
۱۱۸	ثبت دوره نهفتگی
۱۱۸	ثبت فاصله‌ای
۱۱۹	مشاهده رسمی
۱۲۰	مشاهده محیط آموزشی
۱۲۱	ارزیابی کارکردی رفتار
۱۲۵	منابع خطا در مشاهده

۱۲۶.....	قابلیت اعتماد مشاهده
۱۲۷.....	محاسبه قابلیت اعتماد مشاهده
۱۲۸.....	روایی مشاهده
۱۲۹.....	هنجارهای غیر رسمی
۱۳۱.....	فصل ۵- ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی
۱۳۲.....	ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی ملاک مرجع
۱۳۵.....	محدودیت‌های ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی ملاک مرجع (CR-CBA)
۱۳۵.....	اندازه‌گیری مبتنی بر برنامه درسی
۱۴۰.....	اندازه‌گیری مبتنی بر برنامه درسی با استفاده از رایانه
۱۴۲.....	مزیت‌ها و محدودیت‌های اندازه‌گیری مبتنی بر برنامه درسی
۱۴۵.....	فصل ۶- پورت فولیو (ارائه نمونه فعالیت‌ها)
۱۴۶.....	مؤلفه‌های پورت فولیو
۱۴۷.....	ویژگی‌های پورت فولیو
۱۴۸.....	محتوا و کاربرد پورت فولیو
۱۴۹.....	تعیین استانداردهای عملکرد
۱۴۹.....	ابعاد ارزشیابی
۱۵۰.....	مقیاس‌سازی ابعاد
۱۵۰.....	ارزشیابی پورت فولیوها
۱۵۱.....	مسائل و مشکلات به کارگیری پورت فولیو
۱۵۲.....	نمره‌گذاری پورت فولیو
۱۵۳.....	قابلیت اعتماد نمره‌ها
۱۵۳.....	صحت اطلاعات
۱۵۳.....	سوگیری
۱۵۴.....	کاربردهای آموزشی
۱۵۷.....	فصل ۷- ارزیابی هوش
۱۵۷.....	نظریه‌های هوش
۱۶۱.....	اهداف ارزیابی هوش
۱۶۲.....	آزمون‌های هوش چه چیز را می‌سنجند؟
۱۶۷.....	ثبات هوش
۱۶۷.....	محدودیت‌های آزمون‌های هوش
۱۶۸.....	روش‌های پویای ارزیابی هوش

۱۷۰.....	راهبرد ارزیابی توانایی‌های بالقوه یادگیری
۱۷۱.....	یادگیری تداعی آیتم‌های همتا
۱۷۲.....	روش‌های مبتنی بر سنجش زمان
۱۷۳.....	فصل ۸- آزمون‌های انفرادی هوش
۱۷۴.....	مقیاس هوش استنفورد - بینه - ویرایش پنجم
۱۷۷.....	استدلال کلامی
۱۷۸.....	استدلال کمی
۱۷۸.....	استدلال انتزاعی / دیداری
۱۷۹.....	حافظه کوتاه‌مدت
۱۸۰.....	نمره‌گذاری
۱۸۰.....	هنجارها
۱۸۰.....	قابلیت اعتماد
۱۸۱.....	روایی
۱۸۲.....	مقیاس هوش وکسلر
۱۸۲.....	خرده آزمون‌های کلامی
۱۸۳.....	خرده آزمون‌های غیر کلامی
۱۸۵.....	نمره‌گذاری
۱۸۵.....	هنجارها
۱۸۶.....	قابلیت اعتماد
۱۸۶.....	روایی
۱۸۸.....	مجموعه روانی - آموزشی وودکاک - جانسون - ویرایش سوم
۱۸۹.....	آزمون‌های توانایی‌های شناختی WJ-III
۱۹۰.....	آزمون‌های پیشرفت تحصیلی WJ-III
۱۹۱.....	نمره‌گذاری
۱۹۱.....	هنجارها
۱۹۱.....	قابلیت اعتماد
۱۹۲.....	روایی
۱۹۲.....	مجموعه ارزیابی کافمن کودکان
۱۹۴.....	مقیاس پردازش متوالی
۱۹۴.....	مقیاس پردازش هم‌زمان
۱۹۵.....	مقیاس پیشرفت تحصیلی
۱۹۶.....	مقیاس غیر کلامی

۱۹۶	نمره‌گذاری
۱۹۶	هنجارها
۱۹۶	قابلیت اعتماد
۱۹۷	روایی
۱۹۷	آزمون‌های استعداد یادگیری دیترویت - ویرایش چهارم
۱۹۸	خرده آزمون‌ها
۱۹۹	نمره‌گذاری و هنجارها
۱۹۹	قابلیت اعتماد
۲۰۰	روایی
۲۰۱	سیستم ارزیابی شناختی ناگیری - داس (CAS)
۲۰۱	خرده آزمون‌های طراحی
۲۰۲	خرده آزمون‌های پردازش هم‌زمان
۲۰۲	خرده آزمون‌های توجه
۲۰۳	خرده آزمون‌های پردازش پیاپی
۲۰۴	نمره‌گذاری
۲۰۴	هنجارها
۲۰۴	قابلیت اعتماد
۲۰۴	روایی
۲۰۵	آزمون‌های غیر کلامی
۲۰۶	آزمون جامع هوش غیر کلامی
۲۰۶	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۰۷	قابلیت اعتماد
۲۰۷	روایی
۲۰۷	مقیاس عملکردی بین‌المللی لایتر - تجدید نظر شده
۲۰۸	خرده آزمون‌ها
۲۰۸	استدلال
۲۰۸	تجسم
۲۰۹	حافظه
۲۱۰	هنجارها
۲۱۰	قابلیت اعتماد
۲۱۰	روایی
۲۱۱	آزمون هوش غیر کلامی - ویرایش سوم

۲۱۱.....	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۱۲.....	قابلیت اعتماد و روایی
۲۱۲.....	آزمون هوش غیر کلامی عمومی
۲۱۳.....	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۱۴.....	قابلیت اعتماد و روایی
۲۱۴.....	آزمون توانایی غیر کلامی ناگیری
۲۱۴.....	نمره و هنجارها
۲۱۵.....	قابلیت اعتماد و روایی
۲۱۵.....	آزمون واژگان تصویری پی‌بادی - ویرایش سوم (PPVT-III)
۲۱۵.....	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۱۶.....	قابلیت اعتماد و روایی
۲۱۷.....	فصل ۹- آزمون‌های گروهی هوش
۲۱۷.....	هدف از اجرای آزمون‌های گروهی
۲۱۹.....	محتوای آزمون‌ها
۲۲۰.....	آزمون کتل
۲۲۰.....	خرده آزمون‌ها
۲۲۱.....	نمره‌گذاری
۲۲۲.....	ماتریس‌های پیش‌رونده ریون
۲۲۲.....	اجرا و نمره‌گذاری
۲۲۳.....	قابلیت اعتماد و روایی
۲۲۳.....	آزمون توانایی‌های شناختی
۲۲۴.....	خرده آزمون‌های کلامی - سطوح K، ۱ و ۲
۲۲۴.....	خرده آزمون‌های کمی - سطوح K، ۱ و ۲
۲۲۴.....	خرده آزمون‌های غیر کلامی - سطوح K، ۱ و ۲
۲۲۴.....	خرده آزمون‌های کلامی - سطوح A تا H
۲۲۴.....	خرده آزمون‌های کمی - سطوح A تا H
۲۲۵.....	خرده آزمون‌های غیر کلامی - سایر سطوح
۲۲۵.....	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۲۵.....	قابلیت اعتماد و روایی
۲۲۶.....	آزمون توانایی مدرسه‌ای اُتیس - لنون - ویرایش هفتم
۲۲۶.....	خرده آزمون‌ها
۲۲۷.....	نمره‌گذاری و هنجارها

۲۲۷	قابلیت اعتماد و روایی
۲۲۷	مجموعه آزمون‌های نیم‌رخ استعداد
۲۲۸	هنجارها
۲۲۸	قابلیت اعتماد و روایی
۲۲۹	مجموعه استعداد چند بعدی - ویرایش دوم
۲۲۹	هنجارها
۲۳۰	قابلیت اعتماد و روایی
۲۳۰	ارزیابی غربالگری دانش‌آموزان تیزهوش مقطع دبستان و راهنمایی
۲۳۱	هنجارها
۲۳۱	قابلیت اعتماد و روایی
۲۳۲	آزمون هوش لورج ثرندایک
۲۳۲	آزمون فرم کوتاه استعداد تحصیلی
۲۳۳	آزمون استعداد تحصیلی
۲۳۳	آزمون کارکنان و ندرلیک
۲۳۴	قابلیت اعتماد و روایی
۲۳۵	فصل ۱۰- ارزیابی رفتار سازشی
۲۳۶	رفتار سازشی چیست؟
۲۳۷	اهداف ارزیابی رفتار سازشی
۲۳۸	مقیاس رفتار سازشی واینلند
۲۳۹	حیطه‌ها
۲۳۹	نمره‌گذاری
۲۴۰	هنجارها
۲۴۰	قابلیت اعتماد و روایی
۲۴۰	بژوهش‌های انجام شده
۲۴۱	مقیاس رفتار سازشی انجمن امریکایی ناتوانی ذهنی - ویرایش دوم
۲۴۱	مقیاس رفتار سازشی AAMD: مقیاس اجتماع - ویرایش دوم
۲۴۲	مقیاس رفتار سازشی AAMD: مقیاس مدرسه - ویرایش دوم
۲۴۵	پرسش‌نامه رفتار سازشی
۲۴۶	خرده آزمون‌ها
۲۴۶	تفسیر نتایج
۲۴۶	هنجارها

۲۴۷	قابلیت اعتماد و روایی
۲۴۷	مروری بر پژوهش‌های انجام شده
۲۴۷	مقیاس رفتار مستقل - تجدید نظر شده
۲۴۸	خرده آزمون‌ها
۲۴۹	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۴۹	قابلیت اعتماد و روایی
۲۵۱	فصل ۱۱- ارزیابی مشکلات رفتاری
۲۵۱	ضرورت ارزیابی مشکلات رفتاری
۲۵۲	مهارت‌های اجتماعی
۲۵۴	رفتار
۲۵۶	حالت‌های عاطفی
۲۵۸	رویکردها
۲۵۸	رویکردهای سنتی
۲۵۹	رویکرد رفتاری
۲۶۰	رویکرد بیولوژیکی
۲۶۱	رویکرد تحولی
۲۶۲	رویکرد انسان‌گرایی
۲۶۳	نقش معلم در کاهش مشکلات رفتاری
۲۶۳	راهبردهای مدیریت کلاس
۲۶۴	روش‌های ارزیابی رفتار
۲۶۴	مقیاس‌های درجه‌بندی
۲۶۵	مشاهده
۲۶۵	خودسنجی
۲۶۶	مصاحبه
۲۶۶	اندازه‌های موقعیتی
۲۶۶	روش‌های فرافکن
۲۶۶	ارزیابی کارکردی رفتار
۲۷۰	ابزارهای استاندارد ارزیابی رفتارهای مشکل‌ساز
۲۷۰	سیستم سیاهه رفتار کودک (CBCL)
۲۷۲	هنجارها
۲۷۲	قابلیت اعتماد و روایی
۲۷۲	مقیاس‌های درجه‌بندی کانرز - تجدید نظر شده

۲۷۴	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۷۴	قابلیت اعتماد و روایی
۲۷۴	مقیاس درجه‌بندی رفتار دورکس - فرم مدرسه
۲۷۵	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۷۵	قابلیت اعتماد و روایی
۲۷۶	مقیاس ارزشیابی رفتار - ویرایش دوم
۲۷۷	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۷۷	قابلیت اعتماد و روایی
۲۷۷	مقیاس ارزشیابی رفتار - ویرایش دوم - فرم منزل
۲۷۸	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۷۸	قابلیت اعتماد و روایی
۲۷۹	نیمرخ درجه‌بندی رفتار - ویرایش دوم
۲۸۰	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۸۰	قابلیت اعتماد و روایی
۲۸۱	سیستم ارزیابی رفتار کودکان
۲۸۲	نمره‌گذاری و هنجارها
۲۸۳	قابلیت اعتماد و روایی
۲۸۵	فصل ۱۲- ارزیابی شخصیت
۲۸۵	ثبات و انعطاف‌پذیری
۲۸۶	اختلال‌های شخصیت
۲۸۷	ضرورت ارزیابی شخصیت
۲۸۹	روش‌های خودسنجی
۲۹۰	پرسش‌نامه روان‌شناختی کالیفرنیا
۲۹۳	هنجارها
۲۹۴	نمره‌گذاری
۲۹۴	قابلیت اعتماد و روایی
۲۹۴	پرسش‌نامه شخصیتی چند وجهی مینه‌سوتا
۲۹۵	مقیاس‌های روایی
۲۹۶	مقیاس‌های بالینی
۲۹۹	نمره‌گذاری
۳۰۰	هنجارها

۳۰۰.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۰۱.....	مقیاس‌های درجه‌بندی
۳۰۱.....	روش‌های فرافکن
۳۰۱.....	آزمون لکه‌های جوهر ررشاخ
۳۰۲.....	نمره‌گذاری
۳۰۲.....	هنجارها
۳۰۲.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۰۳.....	آزمون اندریافت موضوع
۳۰۳.....	تفسیر نتایج
۳۰۴.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۰۵.....	فصل ۱۳- ارزیابی پیشرفت تحصیلی
۳۰۵.....	ابزارهای ارزیابی
۳۰۷.....	اهداف ارزیابی پیشرفت تحصیلی
۳۰۸.....	آزمون‌های هنجار مرجع گروهی
۳۰۸.....	آزمون مهارت‌های اساسی آیوا
۳۱۱.....	آزمون‌های پیشرفت متروپلیتان - ویرایش هشتم
۳۱۱.....	خرده آزمون‌ها
۳۱۲.....	نمره‌گذاری
۳۱۳.....	هنجارها
۳۱۳.....	قابلیت اعتماد
۳۱۳.....	روایی
۳۱۳.....	آزمون‌های پیشرفت تحصیلی و مهارت
۳۱۴.....	آزمون‌های هنجار مرجع انفرادی
۳۱۵.....	آزمون پیشرفت آموزشی کافمن
۳۱۵.....	خرده آزمون‌ها
۳۱۶.....	نمره‌گذاری
۳۱۶.....	هنجارها
۳۱۶.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۱۷.....	مجموعه کوتاه پیشرفت تحصیلی
۳۱۷.....	خرده آزمون‌ها
۳۱۸.....	نمره‌گذاری

۳۱۸.....	هتجارها
۳۱۸.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۱۸.....	آزمون انفرادی پیشرفت تحصیلی و کسلر - II
۳۱۹.....	خرده آزمون ها
۳۲۰.....	نمره گذاری
۳۲۱.....	هتجارها
۳۲۱.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۲۱.....	ابزارهای ملاک مرجع
۳۲۲.....	ابزارهای چند مؤلفه‌ای: پرسش‌نامه‌های بریگنس
۳۲۲.....	پرسش‌نامه مهارت‌های اساسی بریگنس
۳۲۳.....	حیطه‌های ارزیابی
۳۲۳.....	تفسیر نتایج
۳۲۳.....	پرسش‌نامه جامع مهارت‌های اساسی بریگنس - تجدید نظر شده
۳۲۴.....	پرسش‌نامه مهارت‌های ضروری بریگنس
۳۲۶.....	تفسیر نتایج
۳۲۷.....	فصل ۱۴- ارزیابی خواندن
۳۲۷.....	مؤلفه‌های خواندن
۳۲۹.....	روش‌های ارزیابی غیر رسمی
۳۲۹.....	پرسش‌نامه‌های غیر رسمی خواندن
۳۳۱.....	سایر روش‌های ارزیابی غیر رسمی
۳۳۴.....	آزمون‌های تشخیصی خواندن
۳۳۴.....	آزمون تشخیصی خواندن استفورد - ۴ (SDRT-4)
۳۳۶.....	تفسیر نتایج
۳۳۶.....	هتجارها
۳۳۶.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۳۷.....	آزمون‌های تسلط بر خواندن وودکاک - تجدید نظر شده (WRMT-R)
۳۳۷.....	خرده آزمون ها
۳۳۸.....	تفسیر نتایج
۳۳۸.....	هتجارها
۳۳۹.....	فصل ۱۵- ارزیابی ریاضی
۳۳۹.....	اهداف ارزیابی

۳۴۰.....	حیطه‌های ارزیابی
۳۴۰.....	محتوا
۳۴۱.....	عملیات
۳۴۱.....	کاربردها
۳۴۲.....	نگرش‌ها
۳۴۲.....	آزمون تشخیصی ریاضی استنفورد - ۴
۳۴۳.....	حیطه‌های مهارت
۳۴۳.....	نمره‌گذاری
۳۴۴.....	هنجارها
۳۴۴.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۴۵.....	آزمون توانایی‌های ریاضی - ۲
۳۴۵.....	خرده آزمون‌ها
۳۴۶.....	نمره‌گذاری
۳۴۶.....	هنجارها
۳۴۶.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۴۷.....	فصل ۱۶- ارزیابی زبان نوشتاری و شفاهی
۳۴۷.....	ارزیابی زبان شفاهی
۳۴۹.....	ارزیابی زبان نوشتاری
۳۵۰.....	زبان خودانگیخته
۳۵۰.....	تقلید
۳۵۱.....	زبان فراخوانده
۳۵۱.....	آزمون‌های زبان شفاهی
۳۵۱.....	آزمون جامع واژگان بیانی و دریافتی - ویرایش دوم
۳۵۲.....	نمره‌گذاری
۳۵۲.....	هنجارها
۳۵۳.....	قابلیت اعتماد و روایی
۳۵۳.....	آزمون توانایی‌های روانی - زبانی ایلینوی - ویرایش سوم (ITPA-3)
۳۵۴.....	خرده آزمون‌ها
۳۵۵.....	نمره‌گذاری
۳۵۵.....	هنجارها
۳۵۵.....	قابلیت اعتماد و روایی

آزمون‌های زبان نوشتاری.....	۳۵۶
آزمون زبان نوشتاری - ۳.....	۳۵۶
خرده آزمون‌ها.....	۳۵۷
نمره‌گذاری.....	۳۵۸
هنجارها.....	۳۵۸
قابلیت اعتماد و روایی.....	۳۵۸
مقیاس‌های زبان نوشتاری و شفاهی.....	۳۵۹
نمره‌گذاری.....	۳۵۹
هنجارها.....	۳۶۰
قابلیت اعتماد و روایی.....	۳۶۰
فصل ۱۷- ارزیابی مهارت‌های حسی - حرکتی.....	۳۶۱
آسیب‌های بینایی.....	۳۶۱
سن وقوع آسیب بینایی.....	۳۶۲
انواع آسیب‌های بینایی.....	۳۶۲
میزان آسیب بینایی.....	۳۶۳
نشانه‌های مشکلات بینایی.....	۳۶۳
ابزارهای غربالگری.....	۳۶۴
آزمون‌های بالینی بینایی.....	۳۶۵
ارزیابی کارکرد بینایی.....	۳۶۶
ارزیابی مهارت‌های انطباقی و تحصیلی.....	۳۶۷
آسیب‌های شنوایی.....	۳۶۸
مکانیسم شنوایی.....	۳۶۹
سن وقوع آسیب شنوایی.....	۳۷۰
انواع آسیب شنوایی.....	۳۷۰
آسیب‌های رسانی.....	۳۷۱
آسیب‌های حسی - عصبی.....	۳۷۲
آسیب‌های مختلط.....	۳۷۲
آسیب سیستم پردازش شنیداری.....	۳۷۲
ارزیابی افراد با آسیب شنوایی.....	۳۷۳
ابزارهای استاندارد.....	۳۷۴
آزمون پیشرفت استنفورد - ویرایش نهم - فرم S.....	۳۷۵

۳۷۵.....	آزمون مفاهیم ارتباطی.....
۳۷۵.....	اختلال‌های حرکتی.....
۳۷۶.....	نشانه‌های مشکلات حرکتی.....
۳۷۷.....	ارزیابی افراد با ناتوانی‌های حرکتی.....
۳۷۷.....	مشاهده.....
۳۷۷.....	ابزارهای استاندارد.....
۳۷۸.....	ارزشیابی حرکتی نوزادان و کودکان نوپا.....
۳۷۹.....	آزمون رشد حرکتی درشت.....
۳۷۹.....	ارزیابی مهارت‌های تحصیلی و اجتماعی افراد با اختلال‌های حرکتی.....
۳۸۱.....	فصل ۱۸- ارزیابی مهارت‌های ادراکی - حرکتی
۳۸۲.....	ادراک.....
۳۸۳.....	ادراک و توجه.....
۳۸۳.....	سازماندهی ادراک.....
۳۸۵.....	رابطه بین آسیب ادراکی و یادگیری.....
۳۸۵.....	آزمون‌های ادراکی - حرکتی.....
۳۸۶.....	آزمون دیداری - حرکتی بندرگشتالت.....
۳۸۶.....	نمره‌گذاری.....
۳۸۷.....	هنجارها.....
۳۸۷.....	قابلیت اعتماد و روایی.....
۳۸۸.....	آزمون تحولی ادراک بینایی - ویرایش دوم.....
۳۸۹.....	خرده آزمون‌ها.....
۳۹۰.....	نمره‌گذاری.....
۳۹۰.....	هنجارها.....
۳۹۰.....	قابلیت اعتماد و روایی.....
۳۹۱.....	آزمون تحولی یکپارچگی دیداری - حرکتی.....
۳۹۱.....	نمره‌گذاری.....
۳۹۱.....	هنجارها.....
۳۹۱.....	قابلیت اعتماد و روایی.....
۳۹۳.....	فصل ۱۹- ارزیابی کودک نوپا
۳۹۳.....	تحول در کودکی.....
۳۹۴.....	نظریه تحول شناختی پیاژه.....

۳۹۵.....	دوره حسی - حرکتی
۳۹۶.....	دوره پیش عملیاتی
۳۹۷.....	دوره عملیات عینی
۳۹۷.....	دوره عملیات صوری
۳۹۸.....	ارزیابی سطوح مختلف رشد
۳۹۸.....	پردازش ادراکی
۳۹۸.....	شناخت
۳۹۹.....	زبان
۳۹۹.....	گفتار / تولید گفتار
۳۹۹.....	مهارت‌های حرکتی درشت
۴۰۰.....	مهارت‌های حرکتی ظریف
۴۰۳.....	آمادگی تحصیلی
۴۰۳.....	غریبالگری
۴۰۴.....	آزمون‌های غریبالگری
۴۰۵.....	محدودیت‌های غریبالگری
۴۰۶.....	آزمون‌های چند بعدی
۴۰۶.....	آزمون غریبالگری رشدی دنور
۴۰۶.....	محتوا
۴۰۷.....	نمره‌گذاری و تفسیر
۴۰۷.....	قابلیت اعتماد و روایی
۴۰۷.....	پرسش‌نامه پیش‌دبستانی مینه‌سوتا
۴۰۷.....	محتوا
۴۰۸.....	اجرا و نمره‌گذاری
۴۰۸.....	قابلیت اعتماد و روایی
۴۰۸.....	مقیاس‌های یادگیری اولیه کودک مولن
۴۰۹.....	خرده آزمون‌ها
۴۰۹.....	نمره‌گذاری
۴۱۰.....	قابلیت اعتماد و روایی
۴۱۰.....	آزمون پیشرفت خردسالان
۴۱۰.....	خرده آزمون‌ها
۴۱۱.....	نمره‌گذاری
۴۱۱.....	قابلیت اعتماد و روایی

۴۱۱.....	شاخص‌های تحولی ارزیابی یادگیری - ویرایش سوم
۴۱۲.....	خرده آزمون‌ها
۴۱۲.....	نمره‌گذاری
۴۱۲.....	قابلیت اعتماد و روایی
۴۱۳.....	ارزیابی تحولی خردسالان (DAYC)
۴۱۳.....	خرده آزمون‌ها
۴۱۳.....	نمره‌گذاری
۴۱۴.....	قابلیت اعتماد و روایی
۴۱۵.....	فصل ۲۰- گزارش نویسی
۴۱۵.....	تکوین فرضیه
۴۱۶.....	سوگیری
۴۱۷.....	اصول گزارش نویسی
۴۱۸.....	انواع گزارش نویسی
۴۱۸.....	گزارش مشاهده
۴۱۹.....	رسم نمودار
۴۱۹.....	گزارش‌های جامع ارزیابی
۴۲۰.....	داده‌ها
۴۲۰.....	دلایل ارجاع
۴۲۰.....	اطلاعات زمینه‌ای
۴۲۱.....	مشارکت خانواده
۴۲۱.....	مشاهده‌های محیطی
۴۲۱.....	مشاهده‌های رفتاری
۴۲۲.....	گزارش آزمون‌ها، مصاحبه‌ها و ارزیابی مبتنی بر عملکرد
۴۲۳.....	خلاصه نویسی
۴۲۳.....	پیشنهاده‌ها
۴۲۳.....	طرح گزارش ارزیابی به خانواده
۴۲۵.....	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
۴۴۱.....	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
۴۵۷.....	واژه‌یاب
۴۷۳.....	منابع

پیشگفتار

ارزیابی، یکی از مؤلفه‌های مهم فرایندهایی نظیر آموزش و درمان به شمار می‌آید و متخصصان را در اتخاذ تصمیم‌گیری‌های آموزشی و طراحی برنامه‌های درمانی و مداخله‌ای مناسب یاری می‌دهد. اهمیت فرایند ارزیابی به اندازه‌ای است که برخی از متخصصان به آن حتی بیش از آموزش توجه می‌کنند، چراکه به عقیده آنها ارزیابی دقیق و گسترده، ما را به سوی طراحی برنامه‌های مناسب سوق می‌دهد.

ارزیابی باید عملی و کارآمد باشد. انتخاب روش متناسب با اهداف ارزیابی و گروه هدف در دستیابی به نتایج معتبر نقش بسیاری دارد. باید توجه داشت که متغیرهای بسیاری بر نتایج تأثیر می‌گذارند که اگر شناسایی و کنترل شوند بر نتایج ارزیابی تأثیر منفی نخواهند گذاشت. این امر مستلزم شناخت متغیرهای مؤثر بر فرایند ارزیابی، روش‌های گوناگون ارزیابی، کاربرد آن و منابع جمع‌آوری اطلاعات می‌باشد.

نکته دیگر حائز اهمیت، این است که ارزیابی فراتر از اجرای آزمون‌ها است و آزمونگری بخشی از فرایند گسترده ارزیابی است. آزمون‌ها تنها نمونه‌ای از رفتار را ارزیابی می‌کنند در حالی که عملکرد آزمودنی‌ها از متغیرهای بسیاری تأثیر می‌پذیرد که گاهی کنترل یا حذف تمامی آنها مقدور نیست. همین امر موجب ایجاد محدودیت در کاربرد آزمون‌ها می‌گردد، بنابراین به‌ویژه هنگامی که از نتایج آزمون‌ها با هدف تصمیم‌گیری‌های آموزشی استفاده می‌کنیم باید تمامی محدودیت‌های آن را مد نظر قرار دهیم. حساسیت فرایند ارزیابی ایجاب می‌کند هر فردی که آن را به کار می‌برد از مسئولیت‌های اخلاقی خود کاملاً آگاه باشد، چراکه انتخاب روش نامناسب به نتایج نادرست و احتمالاً تصمیم‌گیری و جابدهی نامناسب آزمودنی‌ها منجر می‌شود.

به دلیل اهمیت و ضرورت ارزیابی، متخصصان همواره توجه بسیاری به آن داشته‌اند و این حیطه دستخوش تحولات بسیاری شده است. قوانین، نظریه‌ها و ابزارهای اندازه‌گیری جدید از مواردی هستند که بر حیطه ارزیابی تأثیر گذاشته‌اند. بر این اساس بر آن شدیم تا با توجه به آخرین دستاوردهای علمی به تألیف کتابی در این زمینه بپردازیم. در فصل اول کتاب به مفاهیم بنیادی ارزیابی پرداخته‌ایم. در این فصل ارزیابی به منزله فرایندی مداوم در جمع‌آوری اطلاعات با هدف تصمیم‌گیری و جابدهی مناسب آزمودنی‌ها بحث و بررسی شده است. علاوه بر این، مؤلفه‌های ارزیابی مانند جمع‌آوری اطلاعات، تحلیل داده‌ها، ارزشیابی، تعیین وجود مشکلات احتمالی و راهبردهای مداخله‌ای بررسی شده‌اند. سپس آزمونگری و جایگاه آن در فرایند ارزیابی و مفروضه‌های اساسی ارزیابی و نقش آن در

افزایش اعتبار داده‌ها به‌طور مفصل شرح داده شده است. هدف‌های ارزیابی که مهم‌ترین آنها جمع‌آوری اطلاعات با هدف تسهیل در امر تصمیم‌گیری مؤثر و متناسب با نیازهای آزمودنی‌ها است، موضوع دیگری است که در این فصل به آن پرداخته‌ایم. همان‌گونه که اشاره شد تصمیم‌گیری مناسب و مؤثر یکی از مهم‌ترین اهداف ارزیابی است، به همین دلیل انواع تصمیم‌گیری مانند تصمیم‌گیری قبل از ارجاع، تصمیم در مورد تعیین نوع مشکل، تصمیم‌گیری پس از تعیین مشکل و تصمیم‌گیری در مورد پیامدها بررسی شده‌اند. در پایان این فصل نیز به ضرورت و اهمیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و برنامه آموزشی اشاره شده است. مطالعه این فصل خوانندگان را با اهداف، اصول و مبانی ارزیابی آشنا می‌کند.

در فصل دوم مفاهیم آماری بحث و بررسی شده‌اند. آمار یکی از حیطه‌هایی است که در مراحل مختلف ارزیابی به‌ویژه سازماندهی، تلخیص داده‌ها و تجزیه و تحلیل آنها نقش دارد. با استفاده از روش‌های آماری می‌توان نتایج ارزیابی را به‌طور عینی گزارش کرد. مقیاس‌های اندازه‌گیری و کاربرد آنها، توزیع فراوانی، اندازه‌های گرایش مرکزی و ویژگی‌های هر یک از آنها، شاخص‌های پراکندگی و نقش آنها در تفسیر نتایج با ذکر مثال توضیح داده شده‌اند. همبستگی و انواع آن به دلیل کاربرد فراوان آن در مطالعات روان‌شناختی شرح داده شده است. سپس روش‌های نمره‌گذاری، نمره‌های خام و ضرورت تبدیل آنها به نمره‌های تراز شده توضیح داده شده‌اند. علاوه بر این، قابلیت اعتماد که نمایانگر همسانی و ثبات نتایج است و روایی که بیانگر توانایی ابزارها در اندازه‌گیری متغیرهای مورد نظر است با شرح انواع آنها بحث و بررسی شده‌اند. در پایان این فصل به بحث و بررسی دربارهٔ هنجارها پرداخته‌ایم. هنجارها امکان مقایسه افراد را با همتایان خود فراهم می‌آورند. نمونه‌های هنجاری، ویژگی‌های آنها و روش‌های انتخاب آنها از موضوع‌های مورد بحث در این فصل به شمار می‌آیند. مطالعه این فصل خوانندگان را با مفاهیم آماری که در فرایند ارزیابی نقش دارند آشنا می‌کند.

در فصل سوم روش‌های ارزیابی شامل رسمی و غیررسمی بررسی شده‌اند. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از آزمون‌های هنجار مرجع را ارزیابی رسمی می‌نامند. ارزیابی غیر رسمی به روش‌هایی اطلاق می‌شود که در آن اطلاعات با به‌کارگیری روش‌هایی غیر از آزمون‌های استاندارد جمع‌آوری می‌شوند. تفاوت‌ها، مزیت‌ها و محدودیت‌های هر یک از روش‌های یاد شده در این فصل بررسی شده‌اند. بعضی از روش‌های ارزیابی مانند تحلیل تکلیف و انواع آن، تحلیل نمونه کار، سیاهه‌ها، مقیاس‌های درجه‌بندی و پرسش‌نامه‌ها شرح داده شده‌اند و بعضی از روش‌ها مانند مشاهده و آزمون‌های هنجار مرجع به دلیل اهمیت آن در فصول جداگانه مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند. در پایان این فصل به

بحث و بررسی پیرامون آزمون‌های ملاک مرجع که از مهم‌ترین روش‌های ارزیابی غیر رسمی محسوب می‌شوند، پرداخته‌ایم. این آزمون‌ها در برنامه‌ریزی‌های آموزشی کاربرد بسیاری دارند، به همین دلیل اصول و کاربردهای آن، مراحل و روش تهیه و بعضی از انواع آن را توضیح داده‌ایم. مطالعه این فصل را به‌ویژه به معلمان و دانشجویان توصیه می‌کنیم. همان‌گونه که اشاره شد، مشاهده یکی از روش‌های مهم و رایج در ارزیابی است، به همین دلیل در فصل چهارم به بحث و بررسی این روش پرداخته‌ایم. در این فصل پس از ارائه تعریفی جامع از مشاهده، انواع مشاهده، مزیت‌ها و محدودیت‌های هر یک از آنها شرح داده شده است. مشاهده کیفی که اساساً توصیفی است و انواع آن یعنی قوم‌نگاری و مشاهده توأم با مشارکت و مشاهده کلی که در مجموعه‌های آموزشی کاربرد دارد به همراه ویژگی‌ها و محدودیت‌های آنها توضیح داده شده‌اند. علاوه بر اینها به بحث و بررسی در مورد مشاهده رسمی و غیر رسمی که تقسیم‌بندی دیگری از انواع مشاهده است نیز پرداخته‌ایم. همچنین پس از شرح اهداف و الگوهای مشاهده و روش‌های ثبت داده‌ها، برخی از نرم‌افزارهای آماری و انواع نمودارهایی که در ثبت داده‌ها کاربرد دارند، معرفی شده‌اند. در چهارچوب مشاهده رسمی درباره بعضی از ابزارهای مربوط به آن نیز مطالبی ارائه شده است که می‌تواند خوانندگان را در ارزیابی محیط‌های آموزشی، مشکلات رفتاری و هیجانی، طراحی برنامه‌های آموزشی و طراحی برنامه‌های مداخله‌ای یاری دهد. در پایان هم منابع خطا در مشاهده و روش‌های محاسبه قابلیت اعتماد و روایی شرح داده شده‌اند. مطالعه این فصل خوانندگان را با یکی از دقیق‌ترین روش‌های ارزیابی یعنی مشاهده آشنا می‌کند. مطالعه این فصل را به‌ویژه به معلمان توصیه می‌کنیم. در فصل پنجم ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی را شرح داده‌ایم. ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی، به‌کارگیری روش‌های مستقیم و ثبت عملکرد دانش‌آموزان در حیطه برنامه درسی با هدف تصمیم‌گیری آموزشی مناسب است. در این فصل پس از توصیف ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی، الگوهای مختلف آن مانند ارزیابی مبتنی بر آموزش و برنامه درسی، ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی با هدف برنامه‌ریزی آموزشی، اندازه‌گیری مبتنی بر برنامه درسی و سایر الگوها شرح داده شده‌اند. در این قسمت سعی کرده‌ایم ویژگی‌ها و مراحل مختلف هر الگو را به گونه‌ای کاربردی توصیف کنیم به‌طوری که خوانندگان بتوانند آن را در کلاس به کار ببرند. برای مثال، روش تعیین خط پیشرفت دانش‌آموزان در الگوی اندازه‌گیری مبتنی بر برنامه درسی با ذکر مثال شرح داده شده است. علاوه بر این به روش استفاده از برنامه‌های کامپیوتری در ارزیابی پیشرفت مهارت‌های اساسی دانش‌آموزان اشاره کرده‌ایم. در پایان نیز مزیت‌ها و محدودیت‌های ارزیابی مبتنی بر برنامه درسی را مورد بحث و بررسی قرار داده‌ایم.

پورت فولیو یا ارائه نمونه فعالیت‌ها یکی از روش‌های نوین ارزیابی است که در فصل ششم به آن پرداخته‌ایم. با استفاده از این روش که در سال‌های اخیر در کشورهای پیشرفته کاربرد بسیاری یافته است، می‌توان داده‌های ارزشمندی را در زمینه فعالیت‌های آزمودنی‌ها در طی زمان جمع‌آوری کرد.

در این روش هم بر محصول یادگیری و هم بر فرایند آن تأکید می‌شود و آزمودنی در آن نقش فعال دارد. این روش در مدارس و دانشگاه‌ها کاربرد بسیاری دارد و می‌توان از آن در تمام پایه‌های تحصیلی و در مورد همه دروس و موضوع‌ها استفاده کرد. اهداف، ویژگی‌ها و محتوای پورت فولیو، مؤلفه‌های اصلی پورت فولیو، معیارهای ارزشیابی عملکرد افراد، قابلیت اعتماد و صحت اطلاعات مندرج در پورت فولیو از مهم‌ترین مطالبی هستند که به‌طور جداگانه به بحث و بررسی در مورد آنها پرداخته‌ایم. در پایان این فصل کاربردهای آموزشی پورت فولیو به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند. امیدواریم که خوانندگان با مطالعه این فصل با یکی از روش‌های نوین ارزیابی آشنا شوند و در جهت کاربرد آن در مدارس و دانشگاه‌های کشورمان کوشا باشند.

هوش یکی از سازه‌هایی است که بر متغیرهای گوناگون نظیر پیشرفت تحصیلی، مهارت‌های اجتماعی، انگیزه، هیجان و رفتار تأثیر دارد و ارزیابی آن نیز از اهمیت بسیاری برخوردار است. روان‌شناسان، مشاوران، معلمان و سایر متخصصان هر یک به نوعی با این سازه سر و کار دارند. در کتاب حاضر نیز به آن توجه ویژه نموده‌ایم و می‌حث هوش را به دلیل اهمیت و گستردگی آن در سه فصل (۷، ۸ و ۹) تألیف نموده‌ایم. در فصل هفتم به مفاهیم نظری و کلی در مورد هوش توجه کرده‌ایم. تعاریف هوش را از دیدگاه‌های مختلف مطرح کرده‌ایم، سپس به بحث در مورد روش‌های پویای ارزیابی هوش و مقایسه آن با روش‌های ایستا پرداخته‌ایم. نقاط ضعف آزمون‌های سنتی هوش که مهم‌ترین آنها تأکید بر مفاهیم بسیار محدودی از هوش و نادیده گرفتن فرایند یادگیری است، در این قسمت شرح داده شده‌اند. همچنین محدودیت‌های روش‌های ارزیابی پویا نیز بحث و بررسی شده‌اند. اهداف ارزیابی هوش، عوامل مؤثر بر آن و مهم‌ترین رفتارهایی که اغلب آزمون‌های هوش نمونه‌هایی از آنها را می‌سنجند از مهم‌ترین مطالب این فصل به شمار می‌روند.

فصل هشتم که می‌توان گفت مفصل‌ترین فصل این کتاب است به آزمون‌های انفرادی هوش اختصاص دارد. در ابتدای این فصل انواع آزمون‌های هوش را توصیف کرده‌ایم. سپس مهم‌ترین آزمون‌های انفرادی هوش شرح داده شده‌اند. ویرایش چهارم مقیاس هوش استنفورد - بینه اولین آزمونی است که به آنها توجه کرده‌ایم. ابتدا سیر

تاریخی و مبانی نظری آزمون و سپس خرده آزمون‌ها و روش اجرای آن به‌طور جداگانه توضیح داده شده‌اند. روش نمره‌گذاری، چگونگی تهیه هنجارها و روش‌های محاسبه قابلیت اعتماد و روایی مقیاس را نیز شرح داده‌ایم. پس از آن مقیاس‌های هوش و کسler برای سنین مختلف شرح داده شده‌اند. خرده آزمون‌های کلامی و غیر کلامی به همراه آیت‌ها و روش اجرای آنها به‌طور جداگانه توضیح داده شده‌اند. سپس روش نمره‌گذاری، چگونگی تهیه هنجارها و قابلیت اعتماد مقیاس هوش و کسler را بررسی کرده‌ایم. علاوه بر آزمون‌های استفورد-بینه و وکسler که در ایران رایج است به سایر آزمون‌ها نیز توجه شده است. مجموعه روانی - آموزشی وودکاک جانسون یکی از سیستم‌های ارزیابی هنجار مرجع است که برای اندازه‌گیری توانایی ذهنی عمومی، توانایی شناختی خاص، استعدادهای تحصیلی، زبان شفاهی و پیشرفت تحصیلی طراحی شده است که آن را به دنبال مقیاس هوش و کسler مورد بحث و بررسی قرار داده‌ایم. این مجموعه شامل آزمون‌های توانایی‌های شناختی و پیشرفت تحصیلی است که هر یک به‌طور جداگانه به همراه آیت‌هایشان شرح داده شده‌اند. روش نمره‌گذاری، چگونگی تهیه هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی هر آزمون در پایان آن آمده است.

مجموعه ارزیابی کافمن کودکان، ابزار هنجار مرجع دیگری است که هوش و پیشرفت تحصیلی را ارزیابی می‌کند. در این فصل ضمن معرفی مبانی نظری و اهداف این مجموعه، آیت‌های مقیاس‌های هوش و پیشرفت تحصیلی، روش نمره‌گذاری، چگونگی تهیه هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی هر یک را نیز توضیح داده‌ایم.

آزمون استعداد یادگیری دیترویت ابزار دیگری است که در فصل هشتم توضیح داده شده است. با استفاده از این آزمون می‌توان توانایی‌های ذهنی دانش‌آموزان را ارزیابی و با هم‌تایان آنها مقایسه کرد. پس از آن، خرده آزمون‌ها و آیت‌های آزمون، روش نمره‌گذاری، چگونگی تهیه هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی آنها شرح داده شده‌اند. سیستم ارزیابی ناگلیری - داس آزمون هنجار مرجع و انفرادی دیگری است که فرایندهای شناختی را ارزیابی می‌کند و شامل خرده آزمون‌های طراحی، پردازش هم‌زمان، توجه و پردازش متوالی است. آیت‌های هر خرده آزمون به‌طور جداگانه توضیح داده شده‌اند. پس از آن روش نمره‌گذاری، چگونگی تهیه هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی آزمون را مورد بحث و بررسی قرار داده‌ایم.

آزمون‌هایی که تاکنون به آنها اشاره کردیم اغلب دارای خرده آزمون‌های کلامی و غیر کلامی بودند. بعضی از آزمون‌های هوش، غیر کلامی هستند که در فصل هشتم به مهم‌ترین آنها اشاره کرده‌ایم. آزمون جامع هوش غیر کلامی، مقیاس عملکردی بین‌المللی لایتر، آزمون

هوش غیر کلامی، آزمون هوش غیر کلامی عمومی و آزمون واژگان تصویری پی بادی آزمون‌هایی هستند که در این فصل به‌طور جداگانه به بحث و بررسی آنها پرداخته‌ایم. خرده آزمون‌ها، روش نمره‌گذاری، چگونگی تهیهٔ هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی هر یک از آزمون‌های یاد شده شرح داده شده‌اند. در این فصل تلاش نموده‌ایم تا پژوهش‌های انجام شده در مورد هر یک از آزمون‌ها به‌ویژه پژوهش‌هایی که در زمینهٔ قابلیت اعتماد و روایی آنها صورت گرفته است را مطرح کنیم تا خوانندگان علاوه بر آشنایی با آزمون‌ها از دقت و محدودیت‌های آنها نیز آگاه شوند. مطالعهٔ این فصل را به روان‌شناسان، معلمان، مشاوران، دانشجویان و تمامی متخصصانی که به نوعی با توانایی‌های ذهنی افراد سر و کار دارند توصیه می‌کنیم.

در فصل نهم آزمون‌های هوش گروهی مطرح شده‌اند که بعضی از آنها مجموعهٔ واحدی هستند که در یک جلسه برگزار می‌شوند در حالی که بعضی دیگر، از خرده مقیاس‌های متفاوتی تشکیل شده‌اند که در دو یا بیش از دو جلسه اجرا می‌شوند. در هر صورت این آزمون‌ها گروهی اجرا می‌شوند و در مدت زمان کوتاهی، اطلاعاتی را در مورد آزمودنی‌ها فراهم می‌آورند. پس از توصیف آزمون‌های هوش گروهی؛ ویژگی‌ها، محدودیت‌ها و کاربردهای نابجای آنها در این فصل بررسی شده‌اند.

سپس میانی نظری و محتوای آزمون‌های گروهی مطرح شده‌اند. اولین آزمونی که در این فصل بحث شده است، آزمون کتل است. این آزمون مستقل از فرهنگ است و هوش سیال را ارزیابی می‌کند و دارای مقیاس‌های متفاوت برای گروه‌های سنی متفاوت می‌باشد. آزمون کتل دارای خرده آزمون‌هایی است که به تفصیل شرح داده شده‌اند. روش نمره‌گذاری و تبدیل نمره‌های خام به هوش‌بهر نیز در پایان این قسمت توضیح داده شده است.

ماتریس‌های پیشروندهٔ ریون نیز یکی از آزمون‌های گروهی و مستقل از فرهنگ است که برای اندازه‌گیری هوش طراحی شده است. آیتم‌های این آزمون، ترکیبی از اشکال هندسی می‌باشد که بر اساس منطقی خاص تنظیم و به‌تدریج پیچیده می‌شوند. این آزمون دارای دو فرم کودکان و بزرگسالان است. شیوهٔ اجرا، نمره‌گذاری، قابلیت اعتماد و روایی از مطالبی است که در مورد آزمون ریون به آن توجه کرده‌ایم.

آزمون توانایی‌های شناختی را نیز در این فصل مطرح کرده‌ایم. این آزمون شامل سه خرده آزمون و برای سطوح سنی متفاوت است. آیتم‌های هر خرده آزمون در سطوح متفاوت به‌طور مجزا توضیح داده شده‌اند و به روش نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی آن نیز اشاره شده است. پس از آن آزمون توانایی مدرسه‌ای آتیس - لنون که برای ارزیابی مهارت‌های کلامی و کمی و استدلال طراحی شده است به همراه خرده آزمون‌ها، روش

نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی آن شرح داده شده است. همچنین مجموعه آزمون‌های نیمرخ استعداد که برای ارزیابی توانایی‌های شناختی و پیش‌بینی موفقیت‌های شغلی و تحصیلی مناسب است و هم به صورت گروهی و هم انفرادی اجرا می‌شود توضیح داده شده است. خرده آزمون‌های این آزمون؛ استدلال کلامی، استدلال کمی، استدلال انتزاعی و استدلال فضایی - دیداری را اندازه‌گیری می‌کنند. در این قسمت به آزمون‌های آزمون، روش نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی اشاره شده است.

مجموعه استعداد چند بعدی، ارزیابی غربالگری دانش‌آموزان تیزهوش مقطع دبستان و راهنمایی، آزمون کوتاه استعداد تحصیلی، آزمون استعداد تحصیلی و آزمون کارکنان وندریک آزمون‌های دیگری هستند که در این فصل مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند. رفتار سازی - رفتارهایی که فرد به منظور انطباق با انتظارات و تقاضاهای فردی و اجتماعی به کار می‌برد - در فصل دهم مطرح شده است. مهارت‌های سازشی (انطباقی) تمامی افراد را برای اجتناب از خطرهای احتمالی و تداوم زندگی بهتر و مؤثرتر یاری می‌دهند. به همین دلیل ارزیابی و آموزش آن از اهمیت به سزایی برخوردار است. در این فصل ویژگی‌های رفتار سازی و تأثیر آن بر فرایند و اهداف ارزیابی رفتار سازی بررسی شده است. سپس مقیاس رفتار سازی واینلند و حیطه‌های آن شامل ارتباطات، مهارت‌های زندگی روزانه، اجتماعی شدن و مهارت‌های حرکتی توصیف شده است. روش نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی آن نیز مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در این فصل مقیاس‌های رفتار سازی انجمن امریکایی ناتوانی ذهنی (مقیاس اجتماع و مقیاس مدرسه) را به تفصیل شرح داده‌ایم. هر دو مقیاس در مورد افراد با ناتوانی ذهنی، مشکلات رفتاری و سایر ناتوانی‌ها کاربرد دارد. کفایت‌های فردی، خودبستگی اجتماعی و مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی در بخش اول مقیاس اجتماع ارزیابی می‌شود و بخش دوم آن به رفتارهای غیر انطباقی مربوط است و اختلال‌های رفتاری و شخصیتی را ارزیابی می‌کند. مقیاس مدرسه نیز دارای دو بخش است که بخش اول آن کارکردهای مستقل، مسئولیت‌پذیری، رشد جسمانی، رشد زبان و اجتماعی شدن را بررسی می‌کند و بخش دوم آن رفتارهای غیر انطباقی مربوط به اختلال‌های رفتاری و شخصیتی را ارزیابی می‌نماید. مقیاس مدرسه معمولاً برای دانش‌آموزان به کار می‌رود. در این قسمت حیطه‌های مختلف مقیاس سازی، روش تفسیر نتایج، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی توضیح داده شده‌اند. پس از آن پرسش‌نامه رفتار سازی شامل خرده آزمون‌های مهارت‌های مراقبت از خود، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های اجتماعی، مهارت‌های تحصیلی و مهارت‌های شغلی به همراه تفسیر نتایج، هنجارها، قابلیت اعتماد

و روایی آن شرح داده شده‌اند. در پایان مقیاس رفتار مستقل که برای تهیه هدف‌های آموزشی، جایدگی دانش‌آموزان و ارزشیابی برنامه مفید است توضیح داده شده است. این آزمون شامل ۱۴ خرده آزمون است که به آنها اشاره شده است. نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی مقیاس هم مطرح شده است.

در فصل یازدهم ارزیابی مشکلات رفتاری مطرح شده است. در ابتدا اهمیت و ضرورت آموزش مهارت‌های اجتماعی، رفتاری و هیجانی و عوامل مؤثر بر این متغیرها، ارزیابی مهارت‌های اجتماعی، رفتار و حالت‌های عاطفی شرح داده شده‌اند. سپس مهارت‌های اجتماعی، رفتار و کارکردهای عاطفی، در چهارچوب رویکردهای سنتی، رفتاری، بیولوژیکی، تحولی و انسان‌گرایی ارزیابی شده‌اند. در این فصل به مقیاس‌های درجه‌بندی، مشاهده، خودسنجی، مصاحبه، اندازه‌های موقعیتی و روش‌های فراقکن که از روش‌های ارزیابی رفتار به شمار می‌آیند، اشاره کرده‌ایم. ارزیابی کارکردی رفتار که یکی از مهم‌ترین روش‌های ارزیابی مشکلات رفتاری است، به تفصیل شرح داده شده است. در این روش، اطلاعاتی درباره علل مشکلات رفتاری و برنامه‌های مداخله‌ای از طریق ارزیابی محیط زندگی فرد جمع‌آوری می‌شود. این فرایند طی مراحل صورت می‌گیرد که در این فصل شرح داده‌ایم. بخش پایانی این فصل به معرفی چند ابزار ارزیابی مشکلات رفتاری اختصاص داده شده است که عبارتند از: (۱) سیستم سیاهه رفتار کودک که آزمون‌های آن مشکلات رفتاری درونی و بیرونی افراد یک سال و شش ماهه تا ۳۰ ساله را ارزیابی می‌کند و (۲) مقیاس‌های درجه‌بندی کانرز که مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان ۳ تا ۱۷ ساله را ارزیابی می‌کند و شامل مقیاس‌های اصلی و کمکی است.

خرده آزمون‌های این دو ابزار به همراه روش نمره‌گذاری، چگونگی تهیه هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی توضیح داده شده‌اند. مطالعه این فصل را به‌ویژه به معلمان عادی و ویژه، مشاوران مدرسه و سایر متخصصانی که با دانش‌آموزان با مشکلات رفتاری سر و کار دارند پیشنهاد می‌کنیم.

شخصیت یکی از حیطه‌هایی است که توجه بسیاری را به خود معطوف داشته است. فصل دوازدهم را با تعریف شخصیت، ویژگی‌های آن و اختلال شخصیت آغاز کرده‌ایم، چراکه این موارد بر روش‌های ارزیابی شخصیت تأثیر می‌گذارند. پس از آن ضرورت ارزیابی شخصیت و روش‌های مختلف آن بررسی شده‌اند. روش‌های خودسنجی و فراقکن مهم‌ترین روش‌های ارزیابی شخصیت محسوب می‌شوند، به همین دلیل در این فصل به توضیح آنها و معرفی چند ابزار اندازه‌گیری در هر حیطه پرداخته‌ایم. ابتدا پرسش‌نامه روان‌شناختی کالیفرنیا را معرفی کرده‌ایم. این ابزار الگوهای رفتاری، احساسات، عقاید

و نگرش‌های افراد ۱۲ تا ۷۰ ساله را نسبت به مسائل اجتماعی و خانوادگی بررسی می‌کند و دارای ۲۰ مقیاس است که حیطه‌هایی نظیر سلطه‌گری، برتری‌جویی اجتماعی، علائق مفهومی، تصور اجتماعی و همدلی را ارزیابی می‌کند و سه خرده آزمون آن مقیاس روایی است که نگرش آزمون‌شوندگان را به آزمون می‌سنجد. در این فصل حیطه‌ها به‌طور جداگانه و پس از آن نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی توضیح داده شده‌اند. پرسش‌نامهٔ شخصیتی چند وجهی مینه‌سوتا، ابزار خودسنجی دیگری است که شامل مقیاس‌های بالینی و روایی است. مقیاس‌های بالینی، اختلال‌های روانی مانند روان‌رنجوری، پارانویا و اسکیزوفرنی را مشخص می‌سازند و مقیاس‌های روایی، نگرش آزمودنی‌ها به آزمون را ارزیابی می‌کنند. مقیاس‌های بالینی و روایی مفصلاً بحث و بررسی شده‌اند، سپس روش نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی مطرح شده‌اند. در چهارچوب روش‌های قراقرغ، آزمون ررشاخ و آزمون اندریافت موضوع را توصیف نموده‌ایم. در این آزمون‌ها محرک‌ها و تصاویری مبهم به آزمودنی‌ها نشان داده می‌شود و تفسیر آزمودنی‌ها از محرک‌های یاد شده، شاخصی از تفکرات، احساسات، نیازها و انگیزه‌های آنها تلقی می‌شود. در این فصل به پاره‌ای از پژوهش‌های انجام شده دربارهٔ آزمون‌های یاد شده نیز اشاره کرده‌ایم تا خوانندگان با محدودیت‌ها و مزایای این ابزارها آشنایی بیشتری پیدا کنند.

از فصل سیزدهم تا شانزدهم وارد حیطهٔ دیگری از ارزیابی یعنی پیشرفت تحصیلی و مفاهیم مربوط به آن می‌شویم، پیشرفت تحصیلی یکی از حیطه‌های مهم ارزیابی است. آزمون‌های پیشرفت تحصیلی سطوح مختلف مهارت‌های اساسی، میزان بهره‌گیری افراد از آموزش و نیازهای ویژهٔ دانش‌آموزان را ارزیابی می‌کنند. در این فرایند، آزمون‌های هنجار مرجع و عملکردی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

در فصل سیزدهم پس از توصیف، کاربرد، طبقه‌بندی و اهداف به‌کارگیری آزمون‌های پیشرفت تحصیلی به معرفی چند آزمون در این زمینه پرداخته‌ایم. آزمون مهارت‌های اساسی آیوا، اولین آزمونی است که به آن توجه داشته‌ایم. این آزمون دارای چهار فرم است و در پایه‌های تحصیلی گوناگون کاربرد دارد. پس از توصیف اهداف آزمون، خرده آزمون‌های آن نظیر دامنهٔ واژگان، تحلیل کلمه، زبان، گوش دادن، ریاضیات، علوم و دانش اجتماعی شرح داده شده‌اند. شرح آزمون‌های پیشرفت متروپلیتان که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را در رابطه با خواندن، هنرهای زبانی، ریاضیات، علوم و مطالعات اجتماعی در پایه‌های تحصیلی گوناگون ارزیابی می‌کند نیز در این فصل آمده است و خرده آزمون‌های آن مانند صداها و مواد چایی، ریاضیات، مفاهیم ریاضی و حل مسئله، خواندن واژگان و

علوم هر يك به طور مجزا توصيف شده‌اند. علاوه بر اين، خرده آزمون‌هاي مربوط به آزمون‌هاي پيشرفت و مهارت نيز مورد بحث و بررسي قرار گرفته‌اند. همه آزمون‌هاي ياد شده گروه‌ي اجرا مي‌شوند.

بخش دوم اين فصل را به آزمون‌هاي هنجار مرجع انفرادي اختصاص داده‌ايم. آزمون پيشرفت آموزشي كافمن كه براي ارزيابي مهارت‌هاي چندگانه در پايه‌هاي تحصيلي مختلف طراحي شده است، نخستين آزموني است كه در اين بخش بررسي شده است. اين آزمون داراي دو فرم جامع و مختصر است كه با هدف طراحي برنامه درسي، جايدهي دانش‌آموزان، ارزيابي پيشرفت تحصيلي و اندازه‌گيري كاركردهاي انطباق‌ي به كار مي‌رود. خرده آزمون‌هاي فرم جامع شامل رمزگشايي خواندن، درك مطلب خواندن، كاربرد رياضي، محاسبات رياضي و هجي كردن است و خرده آزمون‌هاي فرم کوتاه شامل خواندن، رياضيات و هجي كردن است كه به همه آنها به طور جداگانه اشاره کرده‌ايم.

مجموعه کوتاه پيشرفت تحصيلي به همراه خرده آزمون‌هاي آن (خواندن، نوشتن، رياضي و دانش واقعي) و آزمون انفرادي پيشرفت تحصيلي و كسلر به همراه خرده آزمون‌هاي آن (خواندن كلمه، عمليات عددي، درك مطلب خواندن، هجي كردن، رمزگشايي كلمه‌هاي بي معنا، بيان نوشتاري، استدلال رياضي، درك مطلب شينداري و بيان شفاهي) نيز در اين قسمت توضيح داده شده‌اند. بخش آخر اين فصل به ابزارهاي ملاك مرجع اختصاص داده شده است. نتايج حاصل از اجراي اين ابزارها در تعيين هدف‌هاي آموزشي نقش بسياري دارد. پرسش‌نامه‌هاي بريگنس، اولين ابزار چند مؤلفه‌اي است كه بحث و بررسي شده است. اين پرسش‌نامه‌ها شامل فهرستي از مهارت‌ها هستند كه به منزله خزانه سؤال تلقى مي‌شوند. پرسش‌نامه مهارت‌هاي اساسي بريگنس ابزار ديگري است كه مهارت‌هاي آمادگي اساسي را در چهار سطح (آمادگي، خواندن، هنرهای زباني و رياضيات) ارزيابي مي‌كند. هر يك از اين سطوح داراي مؤلفه‌هاي هستند كه به توصيف آنها پرداخته‌ايم. پرسش‌نامه مهارت‌هاي ضروري بريگنس نيز مهارت‌هاي مهم دوران زندگي و كاركردهاي تحصيلي را ارزيابي مي‌كند. اين پرسش‌نامه ۱۸۱ مهارت را در بيست و شش حيطه اندازه مي‌گيرد كه در اين فصل به آنها اشاره کرده‌ايم. علاوه بر اين در پايان توصيف هر آزمون، روش‌هاي تفسير نتايج و ساير ويژگي‌هاي تكنيكي آزمون‌ها مانند قابليت اعتماد و روايي ذكر شده‌اند.

در فصل چهاردهم، ارزيابي خواندن كه يكي از مهارت‌هاي اساسي مؤثر در موفقيت دانش‌آموزان است، بحث و بررسي شده است. در اين فصل، مؤلفه‌هاي خواندن (بازشناسي، تحليل و درك مطلب) و سطوح آن توضيح داده شده‌اند. سپس روش‌هاي ارزيابي خواندن در قالب دو روش رسمي و غير رسمي تشريح شده‌اند. آزمون‌هاي

تشخیصی خواندن در چهارچوب روش‌های رسمی و پرسش‌نامه‌های خواندن، روش تکمیل، روش ماز، بازگویی، پرسشگری و تحلیل خطا در چهارچوب روش‌های غیر رسمی ارزیابی خواندن شرح داده شده‌اند. در روش‌های غیر رسمی بیشترین توجه را به تحلیل خطا معطوف داشته‌ایم چراکه این روش معلمان را به سوی شناخت بهتر نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان و طراحی برنامه‌های آموزشی مناسب‌تر سوق می‌دهد از میان آزمون‌های تشخیصی خواندن نیز خرده آزمون‌ها، تفسیر نتایج و ویژگی‌های تکنیکی آزمون تشخیصی خواندن استنفورد و آزمون‌های تسلط بر خواندن وودکاک را شرح داده‌ایم.

در فصل پانزدهم به شرح ارزیابی ریاضی پرداخته‌ایم. در این فصل مهم‌ترین اهداف ارزیابی ریاضی را برشمردیم و سپس حیطه‌های آزمون‌های تشخیصی ریاضی را شامل محتوا، عملیات، کاربرد و نگرش مورد توجه قرار داده‌ایم. در دومین قسمت این فصل به توصیف دو آزمون تشخیصی در ارزیابی ریاضی پرداخته‌ایم: (۱) آزمون ریاضیات تشخیصی استنفورد که برای شناخت نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان در ریاضی طراحی شده است و بر راهبردهای حل مسئله و مهارت‌های پیش نیاز حل مسائل ریاضی تأکید دارد و (۲) آزمون توانایی‌های ریاضی که برای اندازه‌گیری مهارت‌های محاسباتی و حل مسئله، نگرش دانش‌آموزان نسبت به ریاضی، شناخت دانش‌آموزان از زبان ریاضی و میزان آشنایی آنها با کاربرد ریاضی طراحی شده است. خرده آزمون‌ها و ویژگی‌های تکنیکی این آزمون‌ها نیز در پایان هر یک آمده‌اند.

در فصل شانزدهم، ارزیابی زبان نوشتاری و شفاهی را مورد توجه قرار داده‌ایم. ارزیابی مهارت‌های زبانی مستلزم ارزشیابی دو فرایند درک مطلب در بیان نوشتاری و شفاهی است. در این فصل ضمن توصیف مهارت‌های زبان، توجه خوانندگان را به عوامل مؤثر بر ارزیابی زبان نوشتاری و شفاهی و اهمیت آنها معطوف داشته‌ایم. علاوه بر اینها، مؤلفه‌های زبان نوشتاری شامل محتوا و شکل و حیطه‌های مربوط به زبان شامل زبان خودانگیزه، تقلید و زبان فراخواننده شرح داده شده‌اند. در بخش دوم این فصل به تشریح چند آزمون زبان شفاهی و چند آزمون زبان نوشتاری پرداخته‌ایم. ابتدا آزمون جامع واژگان بیانی و دریافتی که دارای خرده آزمون‌های واژگان بیانی و واژگان دریافتی است به همراه روش نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی توضیح داده شده‌اند، سپس آزمون توانایی‌های روانی - زبانی ایلینوی که برای ارزیابی زبان نوشتاری و صحبت کردن طراحی شده است به همراه خرده آزمون‌های آن (قیاس شفاهی، واژگان شفاهی، تکمیل شکل شناختی، جمله‌های نحوی، حذف صدا، جمله‌های قافیه‌دار، واژگان نوشتاری، رمزگشایی دیداری، رمزگشایی صوتی، هجی کردن دیداری و هجی کردن صدا)، روش نمره‌گذاری، هنجارها،

قابلیت اعتماد و روایی بررسی شده‌اند. آزمون زبان نوشتاری با خرده آزمون‌های آن (خزانه واژگان، هجی کردن، روش نوشتن، جمله‌های منطقی، ترکیب جمله، قراردادهای تلویحی، زبان تلویحی و ساخت داستان)، روش نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی نیز شرح داده شده است.

در پایان این فصل مقیاس‌های زبان نوشتاری و شفاهی را شرح داده‌ایم. این مقیاس زبان بینایی و دریافتی افراد ۳ تا ۲۱ سال را ارزیابی می‌کند و شامل سه خرده مقیاس درک مطلب شنیداری، بیان شفاهی و بیان نوشتاری است که به هر یک اشاره کرده‌ایم. سپس نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی مقیاس مورد نظر را ذکر نموده‌ایم.

در فصل هفدهم کتاب به بررسی روش‌های ارزیابی توانایی‌های حسی - حرکتی پرداخته‌ایم. این حیطه از آن جهت حائز اهمیت است که بر کارکردهای تحصیلی و اجتماعی افراد تأثیر می‌گذارد. شناخت به موقع مشکلات بینایی، شنوایی و حرکتی ما را در ارائه خدمات آموزشی مناسب و سایر برنامه‌های مداخله‌ای و در نهایت کمک به افراد مبتلا یاری می‌دهد. از این رو در این فصل ابتدا آسیب‌های بینایی و متغیرهای مربوط به آن مانند سن وقوع، نوع و میزان آسیب بینایی و سپس روش‌های ارزیابی آن را توصیف کرده‌ایم. چارت اسنلن که یکی از ابزارهای غربالگری است و برای ارزیابی بینایی به کار می‌رود، آزمون‌های بالینی بینایی و ارزیابی کارکرد بینایی به منزله روش‌های عام ارزیابی بینایی مطرح شده‌اند. علاوه بر اینها به روش‌های ارزیابی مهارت‌های انطباقی و تحصیلی که با هدف تولید برنامه‌های آموزشی مناسب طراحی شده‌اند، اشاره کرده‌ایم. پرسش‌نامه ارزیابی بریل یکی از این ابزارهاست که در این فصل به آن توجه کرده‌ایم. پس از آسیب‌های بینایی، آسیب‌های شنوایی مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند. در این قسمت پس از توصیف آسیب‌های شنوایی، مکانیسم شنوایی و عوامل مؤثر بر آن، انواع آسیب‌های شنوایی (آسیب‌های رسانشی، آسیب‌های حسی - عصبی، آسیب‌های مختلط و آسیب‌های مربوط به سیستم پردازش اطلاعات شنیداری) شرح داده شده‌اند. در پایان این بخش، ارزیابی آسیب‌های شنوایی با تأکید بر ابزارهای استاندارد، آزمون پیشرفت استفورد، آزمون مفاهیم ارتباطی و بعضی از روش‌های سنجش شنوایی مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

در بخش پایانی فصل پس از تعریف اختلال‌های حرکتی و توصیف نشانه‌های آن، روش‌های ارزیابی افراد با ناتوانی‌های حرکتی را مورد بررسی قرار داده‌ایم. ابتدا به روش‌های مشاهده و آزمون‌های غربالگری اشاره‌ای داشته‌ایم و سپس آزمون ارزشیابی حرکتی کودکان نوباوه و نوپا را با خرده آزمون‌های آن (تحرک، ثبات، سازماندهی

حرکتی، عملکرد کارکردی، توانایی‌های اجتماعی - هیجانی) و آزمون تحول حرکتی درشت شامل دو خرده آزمون جابجایی و کنترل شیء شرح داده شده‌اند.

فصل هجدهم به ارزیابی مهارت‌های ادراکی - حرکتی اختصاص داده شده است. این مهارت‌ها به دلیل اینکه پیش‌نیاز اکتساب مهارت‌های تحصیلی هستند از اهمیت خاصی برخوردارند. در این فصل پس از ارائه تعریف مهارت‌های ادراکی و حرکتی به بررسی اختلال در کارکردهای ادراکی - حرکتی و تأثیر آن بر عملکرد تحصیلی و کاربرد آزمون‌های ادراکی - حرکتی پرداخته‌ایم. سپس مبانی ادراک و انواع آن، سازماندهی ادراک و اصول آن از دیدگاه نظریه‌پردازان گشتالتی توضیح داده شده است. در زمینه آزمون‌های ادراکی - حرکتی نیز به چند آزمون مهم اشاره داشته‌ایم. آزمون دیداری - حرکتی بندر گشتالت اولین آزمونی است که مورد توجه قرار داده‌ایم. این آزمون شامل طرح‌هایی است که آزمودنی باید آنها را کپی کند. نمره‌گذاری آزمون بر اساس میزان دقت، صحت و یکپارچگی اشکال ترسیم شده صورت می‌گیرد. آزمون تحولی ادراک بینایی آزمون دیگری است که در این بخش توضیح داده شده است. هماهنگی چشم - دست، موقعیت در فضا، کپی کردن، شکل - زمینه، روابط فضایی، ترمیم دیداری و ثبات شکل، خرده آزمون‌های آزمون تحولی ادراک بینایی هستند که به‌طور جداگانه شرح داده شده‌اند. همچنین آزمون تحولی یکپارچگی دیداری - حرکتی که شامل طرح‌های هندسی است توضیح داده شده است. در پایان هر یک از آزمون‌های یاد شده روش‌های نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی آنها نیز مطرح شده‌اند.

فصل نوزدهم کتاب به ارزیابی کودکان شیرخوار، نوپا و پیش‌دبستانی اختصاص دارد. به‌طور کلی ارزیابی کودکان در سنین پیش از دبستان کمتر مورد توجه قرار گرفته است، در حالی که از اهمیت بسیاری برخوردار است. شناسایی زودهنگام مشکلات کودکان و طراحی برنامه‌های مداخله‌ای به فرایند آموزش و درمان آنها کمک بسیاری می‌کند. به همین دلیل تلاش نموده‌ایم در فصلی جداگانه به شرح آن بپردازیم. در ابتدای فصل به مراحل رشد کودکان و ویژگی‌های هر مرحله اشاره کرده‌ایم. برای درک بهتر خوانندگان از مراحل و ویژگی‌های تحولی کودکان، نظریه رشد شناختی پیاژه و مفاهیم اصلی آن مطرح شده است. سپس سطوح مختلف رشد (پردازش ادراکی، شناخت، زبان، گفتار، مهارت‌های حرکتی درشت، مهارت‌های حرکتی ریز، مهارت‌های اجتماعی - هیجانی و آمادگی‌های مدرسه‌ای و خودیاری) که از متغیرهای مهم در ارزیابی به شمار می‌آیند مورد بحث قرار گرفته‌اند. در بخش دوم این فصل اهمیت و ضرورت غربالگری کودکان و

ابزارهای آن که مهم‌ترین ابزارهای شناسایی اولیهٔ کودکان محسوب می‌شوند، شرح داده شده‌اند.

در پایان این فصل به چند آزمون اشاره داشته‌ایم، از جمله؛ شاخص‌های رشدی ارزیابی یادگیری که برای غربالگری کودکان دو تا پنج ساله طراحی شده است و رفتارهای حرکتی، ادراکی و زبان کودکان را ارزیابی می‌کند. پس از آن آزمون غربالگری رشد که برای سنین دو هفتگی تا شش سالگی کاربرد دارد، توصیف شده است. این آزمون مهارت‌های حرکتی ظریف، درشت، زبان و مهارت‌های فردی - اجتماعی را می‌سنجد. پرسش‌نامهٔ پیش‌دبستانی مینه‌سوتا، مقیاس‌های یادگیری اولیهٔ کودک مولن، آزمون پیشرفت خردسالان، شاخص‌های تحولی ارزیابی یادگیری و ارزیابی تحولی خردسالان از ابزارهایی هستند که در این فصل شرح داده شده‌اند. در مورد تمامی آزمون‌های یاد شده ابتدا محتوای آزمون و سپس ویژگی‌های تکنیکی آنها شامل نمره‌گذاری، هنجارها، قابلیت اعتماد و روایی توضیح داده شده‌اند.

در آخرین فصل کتاب (فصل بیستم) به نقطهٔ اوج فرایند ارزیابی یعنی ترکیب و تفسیر اطلاعات حاصل از ارزیابی پرداخته‌ایم. در این فصل به روش‌های تلخیص و تفسیر داده‌ها اشاره‌ای داشته‌ایم. سپس تدوین فرضیه و توجه به منابع خطا که منجر به سوگیری می‌شوند را مورد بحث و بررسی قرار داده‌ایم. در ادامه تلاش نموده‌ایم تا خوانندگان را با اصول گزارش‌نویسی، انواع گزارش‌نویسی، نمودارها و گزارش‌های جامع ارزیابی آشنا کنیم. مطالعهٔ این فصل را به تمامی افرادی که با روش‌های متفاوت به ارزیابی افراد می‌پردازند توصیه می‌کنیم؛ چراکه تهیهٔ گزارش جامع و مفید از فرایند ارزیابی، دقت تجزیه و تحلیل و تفسیر نتایج را افزایش می‌دهد و به تصمیم‌گیری و طراحی برنامه‌های مداخله‌ای مناسب منجر می‌شود.

در تألیف کتاب حاضر تلاش نموده‌ایم تا اکثر حیطه‌های ارزیابی را پوشش دهیم، با این حال این اثر دارای کاستی‌هایی نیز می‌باشد که امیدواریم با مساعدت خوانندگان برطرف گردد. در پایان از همکاری پژوهشکدهٔ روان‌شناسی استاد روزبه و کانون انصار در تألیف کتاب حاضر سپاسگزاریم. همچنین از آقای دکتر محمد رضائی ویراستار علمی کتاب، خانم‌ها افسانه حجتی و افق فریدون‌زاده ویراستاران ادبی کتاب و خانم زهره علی‌وردی جهت تایپ متن تشکر و قدردانی می‌نمائیم.

اکرم پرند

دکتر محسن شکوهی یکتا

عضو هیأت علمی پژوهشکدهٔ روان‌شناسی استاد روزبه

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران